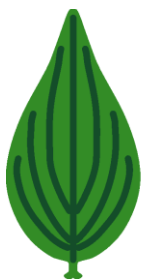

Monitor Weidevogelgrasland 2023

Cor Nonhof

**Natuurlijk
Delfland**

Natuurlijk Delfland
Postbus 133
2600 AC DELFT

natuurlijkdelfland@knnv.nl
website : delfland.knnv.nl
twitter: NatuurlijkDelfland
facebook: NatuurlijkDelfland
instagram: NatuurlijkDelfand

Inhoud

1	Inleiding.....	3
2	Inzaaien	3
3	Duifpolder/ Kwakelweg.....	4
3.1	Resultaten.....	5
3.1.1	2021.....	5
3.1.2	2023.....	5
3.2	Vergelijking	7
3.3	Discussie/ conclusies	12
4	Dijkpolder.....	13
4.1	Molenweide.....	13
4.1.1	Opnamen weidevogelperceel Molenweide	13
4.1.2	Bijlage: Opnames in 2021 en 2023.....	14
4.1.3	Rand tegen de paardenwei	15
4.2	Julianaweg.....	15
4.2.1	Perceel 1.....	16
4.2.2	Perceel 2.....	17
5	Commandeerpolder.....	19
5.1	Overzicht perceel 5	20
5.2	Overzicht perceel 9	21
5.3	Opnamen perceel 5 en 9.....	22
6	Opmerkingen.....	24

Copyright: Natuurlijk Delfland, 2023

Referentie: Cor Nonhof, Monitor Weidevogelgrasland 2023, Natuurlijk Delfland, 2023

Overname van delen van de tekst is toegestaan onder bronvermelding.

1 Inleiding

In 2020 is het weidevogelkerngebied in de Commandeerpolder ingericht voor de weidevogels en een verhoging van de biodiversiteit. In 2020, 2021 en 2022 zijn daarover verslagen verschenen, waarbij in 2021 uitstapjes zijn gemaakt naar voorbeelden van graslanden die ongewijzigd in een ouderwets beheer zijn geweest zonder al te veel bemesting. In 2023 zijn die uitstapjes opnieuw gemaakt

Links naar verslagen vanaf 2020:

<https://delfland.knnv.nl/kennisbank/vegetatie-weidevogelkerngebied-commandeerpolder/>.

2 Inzaaien

Weidevogels hebben last van de zware bemesting van de graslanden. Het geeft soortenarmoede en daarmee weinig insectenleven. Het geeft snelle groei en daarmee in het voorjaar voor de kuikens een ondoordringbaar koude en natte leefomgeving. Meer kruiden en minder snelle groei zijn gewenst om de weidevogels te helpen.

Om snel resultaat te boeken wordt overal ingezaaid met kruidenrijke mengsels waaronder de halfparasiet grote ratelaar om de groei van gras te onderdrukken. Ook in de Commandeerpolder is dit gedaan en op percelen in de Dijkpolder en de Duifpolder en ook voor het weidevogelkerngebied in de Klaas Engelbrecht polder staat het weer in de plannen. De grote vraag is: waarom staan die soorten er nu niet en waarom moeten die worden ingezaaid? Het antwoordt is dat die soorten er vaak niet van nature thuishoren en het beheer of de bodem of de waterhuishouding geeft andere soorten een betere kans. Je ziet dan ook dat de ingezaaide soorten of niet opkomen of al snel weer verdwijnen. En als ze wel opkomen kijkt de boer er vreemd tegenaan en vraagt zich af of het wel goed is.

Graslanden zijn het resultaat van bestendig beheer. Veertig miljoen jaar geleden is dat begonnen in Zuid Amerika door grazers en daar is door de mens het hooien aan toegevoegd. Elk jaar hetzelfde patroon van hooien en beweiden en bemesten. Voor weidevogelgrasland met de eisen voor doorwaadbaar grasland en soortenrijkdom: zo min mogelijk bemesten. Na zo'n tien jaar komt dan de soortenmix in evenwicht bij dit beheer. Op hooilanden zijn dat de soorten van het glanshaverhooiland en op weiden die van de kamgrasweiden en bij hooien met naweiden toch voornamelijk de soorten van de kamgrasweiden.

3 Duifpolder/ Kwakelweg

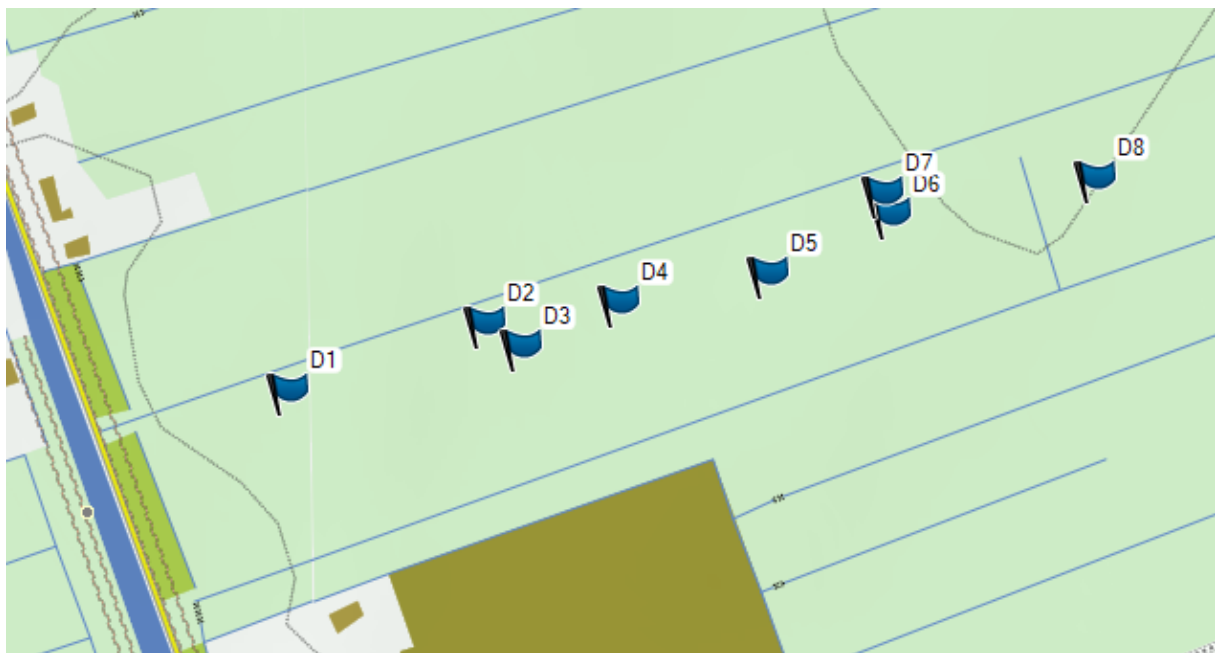
Siem van den Berg beheert een perceel aan de Kwakelweg in de Duifpolder met het oog op weidevogels. In het voorjaar worden greppels plasdras gezet en er wordt niet bemest. De eerste snee is pas als de laatste weidevogels verdwenen zijn. In 2020 zijn stroken gefreesd en ingezaaid met een mengsel van Biodivers:

B 141 Kruidenrijk graslandmengsel

Toepassing: Voor de gezondheid en het welzijn van koeien, met daarbij een positieve bijdrage voor insectenrijkdom en weidevogels.

Samenstelling: Akkerhoornbloem, Beemdlangbloem, Duizendblad, Echte koekoeksbloem, Gestreepte witbol, Gewone hoornbloem, Gewone margriet, Gewoon biggenkruid, Gewoon duizendblad, Gewoon reukgras, Gewoon struisgras. Knoopkruid, Moerasrolklaver, Paardenbloem, Pinksterbloem, Ratelaar, Rode klaver, Rood zwenkgras, Scherpe boterbloem, Sint Janskruid, Smalle weegbree, Veldlathyrus, Veldzuring, Vogelwikke, Witte klaver.

In 2021 is een quick scan van de percelen geweest en in 2023 is dat op dezelfde plekken herhaald.

	X [km]	Y [km]
D1	79,987	440,497
D2	80,090	440,530
D3	80,109	440,518
D4	80,160	440,541
D5	80,237	440,555
D6	80,301	440,585
D7	80,298	440,595
D8	80,408	440,602

3.1 Resultaten

3.1.1 2021

Gestreepte witbol en Grote vossenstaart zijn wel gevonden, maar niet dominant en dat is een hele opluchting. In de praktijk bleek het lastig te zijn om de wel of niet opnieuw ingezaaide perceelstroken terug te vinden. Behalve de eerste 100 meter vanaf het ingangshek was eigenlijk alles wel in stadium 3 Gras-kruiden-mix. Opvallend was het grote aandeel van Mannagras, zie de foto bij D8 voor de typische overhangende bloeistengels. Een verbetering door het uitmijnen van stikstof door een vroege maaibeurt in mei is op weidevogelpercelen niet aan de orde. De verbetering door het opnieuw inzaaien met een kruidenrijk mengsel is hier marginaal.

3.1.2 2023

Siem van den Berg maakte zich zorgen over haarden van de grote ratelaar en groot streepzaad (zeker geen Jakobskruid). Er is daarom een tweede bezoek aan het terrein gebracht en is de fotosessie van 2021 herhaald. Het blijkt dat de grote ratelaar uit het zaadmengsel hier en daar toch wel goed is aangeslagen. De margriet is inmiddels praktisch verdwenen. Er was lokaal veel scherpe boterbloem te zien en klaver, maar dat kan ook van nature al aanwezig zijn geweest. Groot streepzaad doet het lokaal ook goed en zal toch wel in het zaadmengsel erbij hebben gezeten. De klaproos en de korenbloem zijn, zoals verwacht, niet teruggezien.

Grote ratelaar
Foto's Siem van den Berg

Groot streepzaad

Vraag van Siem

Ook zit ik te denken aan een oplossing tegen de snelle groei op de percelen het is voor de jonge kuikens een enorme opgave om er doorheen te komen en ze waren ook vroeg vertrokken dit jaar in vergelijking met de percelen tegen de vliet landen waar nu nog veel alarmerende ouder vogels zijn met veel korter gras.

Ook zou ik nog wel wat opnieuw in willen zaaien met een kruiden rijk mengsel of misschien de akkerlanden met iets van een luzerne gewas maar wellicht heb je er andere gedachten over en dat hoor ik dan graag.

Antwoord Cor

Inzaaien is geen goed idee. Tweemaal per jaar hooien is beter en de eerste snee zo vroeg mogelijk als kan voor de weidevogels. Vroeg in het jaar zit er de meest eiwitten = stikstof in de bovengrondse delen van het gras. Als je ook niet bemest, wordt de bodem steeds armer en groeit het gras steeds trager. Eenmaal hooien met nabeweiding is minder effectief dan tweemaal hooien.

Akkerlandonkruiden zijn erop gemaakt dat zij in kale grond hun ding kunnen doen. Het zijn meestal eenjarige die in weiland niet kunnen overleven. Denk aan klaproos en korenbloem.

De soorten die zijn aangepast aan het leven in hooi- / weilanden van Midden-Delfland zijn overal aanwezig. Als de omstandigheden in jouw perceel geschikt worden, komen die vanzelf. Van alles wat je op goed geluk inzaait gaat bijna alles weer verdwijnen.

Hoger waterpeil in het voorjaar remt de groei. Je zou kunnen overwegen om een paar koeien het gras korter te laten houden in het voorjaar. In het weidevogelreservaat in de Commandeurpolder hebben ze dat gedaan in 2022; ik weet niet precies wat daar de resultaten van waren, maar in 2023 hebben ze dat niet meer gedaan. John Kleiweg zou daar meer van kunnen weten.

3.2 Vergelijking

	2021	2023
D1; niet gescheurd		

D2; niet gescheurd

D3; ingezaaid

D4; ingezaaid

D5 niet gescheurd

D6; ngezaaid

D7; niet gescheurd

D8; niet gescheurd

3.3 Discussie/ conclusies

Groot streepzaad is een kensoort van de glanshaverhooilanden. Meestal wordt in Midden-Delfland in het voorjaar gehooïd en daarna beweïd. Dat geeft in het algemeen soorten van de kamgrasweide en daar hoort de tweejarige groot streepzaad niet bij. De eenjarige grote ratelaar hoort ook niet echt thuis in vroeg in het jaar gemaïde hooilanden of weilanden. De verwachting is dat beide ook weer zullen verdwijnen.

4 Dijkpolder

4.1 Molenweide

4.1.1 Opnamen weidevogelperceel Molenweide

De eerste indruk is die van een fijn mozaïek van kruiden en grassen. Dit is het stadium van een Gras-kruiden mix volgens de typologie van Schippers et al. en voor Midden-Delfland waarschijnlijk het hoogst haalbare. Ook het aantal soorten in de opnamen duidt op een Gras-kruiden mix.

Van een nabij gelegen plasdras landje dat door de gemeente wordt onderhouden was de Grote ratelaar de sloot overgestoken en elders werd in 2021 Veldgerst gezien. Dit jaar is een maand eerder geïnventariseerd en dat houdt in dat over en weer tussen 2021 en 2023 soorten ontbreken. Door een technisch probleem konden niet op dezelfde locaties als in 2021 opnames gemaakt worden.

Het gras en de kruiden staan hoog en dat duidt op een voedselrijke grond. Als de vegetatie lager en ijler moet worden, is het aan te bevelen om tweemaal te maaien; de eerste snede zo snel mogelijk na het broedseizoen en later in het jaar nog een keer.

Beeld 6 juni 2023.

4.1.2 Bijlage: Opnames in 2021 en 2023

Opnamenummer Nederlandse naam	2021 2-jul				2023 8-jun			
	1	2	3	4	5	6	7	8
	percentages bedekking							
Fioringras	18	3	8	18				
Grote vossenstaart	4		8	38	3	18	8	8
Gewone hoornbloem	2	2		2				3
Kamgras	2					3		
Beemdlangbloem	4	3		8				
Mannagrass	3	3	8			18	8	38
Gestreepte witbol	18	4	8	4	4	3	4	
Veldgerst	4	18		3				
Engels raaigras	18	18	8	18	68		8	
Rietgras	4		3					
Veenwortel	18	38	68	3		3	18	
Scherpe boterbloem	3	2		2	2	38	8	2
Kruipende boterbloem	3	3	3	2		3	8	18
Grote ratelaar	0		2			2	38	3
Gewone smeerwortel	2					2		
Kleine klaver	2							
Rode klaver	3					38		3
Witte klaver	3	3		3				
Timoteegrass s.s.		3		4				
Ruw beemdgras		4		4		8	18	38
Kweek				3				
Akkerkers				2				
Veldzuring				0	0	3	3	3
Ridderzuring				2			0	
Fluitenkruid					2			
Glanshaver					3	3		
Kropaar					3			
Slipbladige ooievaarsbek					3			
Krulzuring					0			
Gekroesde melkdistel					0			
Zachte dravik s.l.					3	18		
Vergeten wikke					3			
Pinksterbloem						0		
Rood zwenkgras s.s.						8	4	8
Ruige zegge								8
aantal soorten	18	13	9	17	13	16	12	11

4.1.3 Rand tegen de paardenwei

Tussen het weidevogelgebied en de paardenwei is een strook kaal gemaakt en ingezaaid met een exotisch mengsel. Zonder beheer zal dit overgaan in een ruigte van brandnetel, zuring en akkerdistel, zoals aan de Julianaweg al aan de orde is. De aanbeveling is om er weer grasland van te maken door er een eenvoudige grassenmix in te zaaien en weer te gaan maaien. Beweiden heeft minder zin, omdat het vee de ruigtkruiden laat staan en ook weer mest geeft op het perceel.

4.2 Julianaweg

De percelen zijn uit het reguliere beheer genomen en ingericht als weidevogelgebied. Op de kaart van Google Maps (bekeken in 2021) zijn de werkzaamheden aan het gebied nog in volle gang. Daarnaast zijn er in 2020 stroken ingezaaid met een mengsel dat door het Louis Bolk Instituut is aanbevolen.

Twee percelen aan de Koningin Julianaweg

Aanbevolen	Soorten % (veengrond)	Soorten % (klei op veen)
Timothee	10	8
Grote Vossenstaart	5	5
Rood zwenkgras	20	18
Kamgras	13	10
Reukgras	13	10
Rode Klaver (wilde variant)	8	8
Smalle weegbree (wilde variant)	10	7
Veldzuring (indien al talrijk dan inzaaien niet nodig)	0	
Pinksterbloem	2	2
Scherpe boterbloem	2	2
Margriet	5	5
Paardenbloem	7	5
Grote ratelaar	5	5
Brunel		5
Glad Walstro		5
Knoopkruid		5
Totaal	100	100

4.2.1 Perceel 1

Er is een serie foto's genomen om in de toekomst de ontwikkeling te kunnen volgen. De grasmat is in stadium 1 Grassenmix volgens de typologie van Schippers et al.. Dat geeft een eerste indruk van een grof mozaïek van grassen met haarden van kruiden. Om naar een

meer kruidenrijke grasmat te komen moet tweemaal per jaar worden gemaaid waarbij de eerste maaibeurt zo snel mogelijk na het weidevogelbroedseizoen moet plaatsvinden.

4.2.2 Perceel 2

Net als in 2021 is een serie foto's genomen om te kunnen vergelijken met 2021. Net als toen is de grasmat in stadium 1 Grassenmix volgens de typologie van Schippers et al.. Dat geeft een eerste indruk van een grof mozaïek van grassen met haarden van kruiden. Om naar een meer kruidenrijke grasmat te komen moet tweemaal per jaar worden gemaaid waarbij de eerste maaibeurt zo snel mogelijk na het weidevogelbroedseizoen moet plaatsvinden.

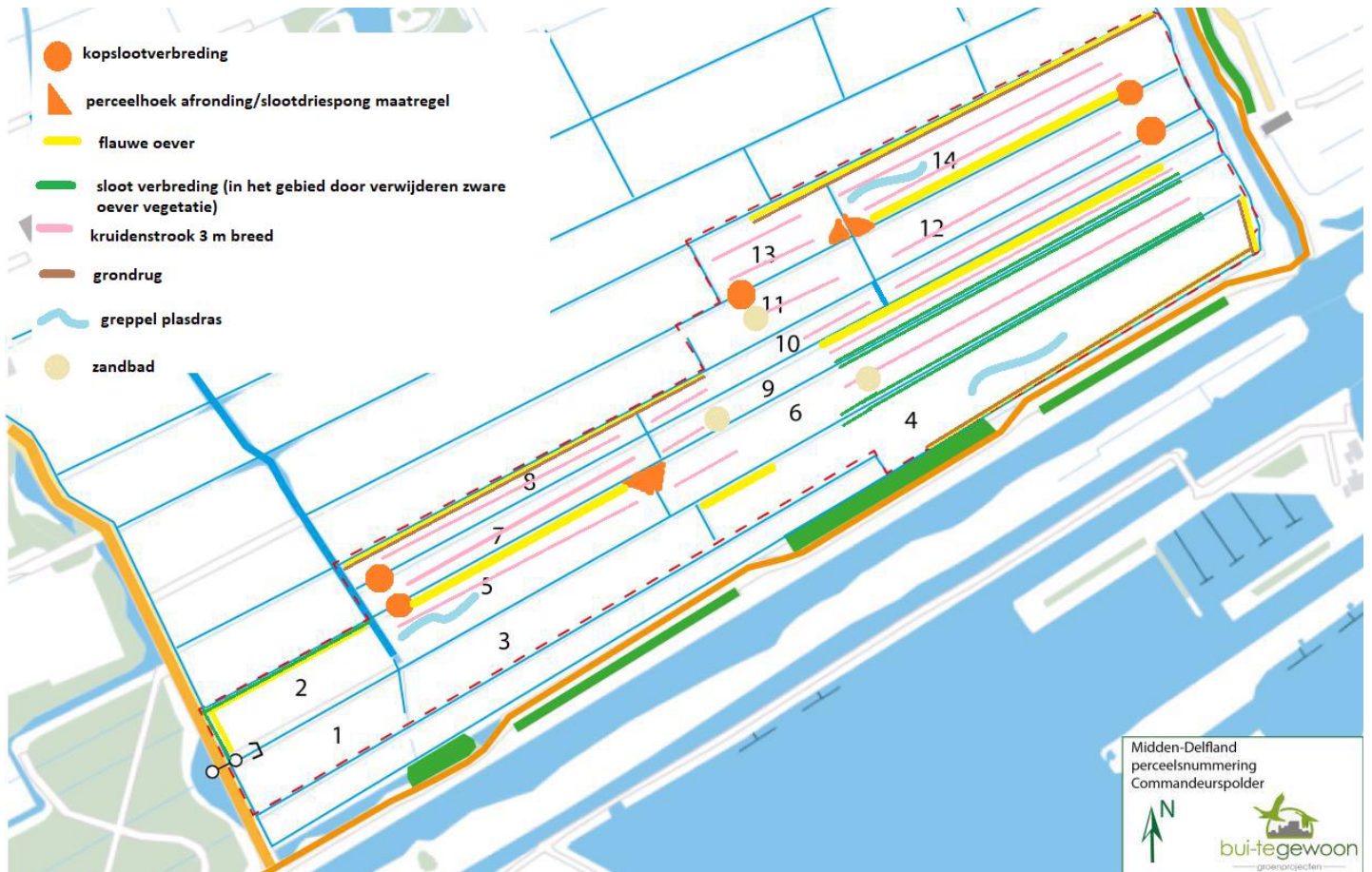
Op dit perceel is op een paar plaatsen op kale grond een exotisch mengsel ingezaaid. Inmiddels nemen door gebrek aan beheer ruigkruiden de zaak over. Akkerdistel en brandnetel vormen haarden en dringen de minder concurrentiekrachtige gewenste kruiden weg. De aanbeveling is om er weer grasland van te maken door er een eenvoudige grassenmix in te zaaien en weer te gaan maaien. Beweiden heeft minder zin, omdat het vee de ruigkruiden laat staan en ook weer mest geeft op het perceel.

Grote brandnetel

5 Commandeurspolder

Dit is de vierde keer dat in het weidevogelkerngebied een inventarisatie van de graslanden is gedaan. Voor trendanalyse zijn, afhankelijk van de signaal-ruis-verhouding, minimaal vijf waarnemingen nodig. Het is verleidelijk en ook veel gedaan om toch te vergelijken met vorig jaar. Die verleiding wordt niet helemaal weerstaan.

5.1 Overzicht perceel 5

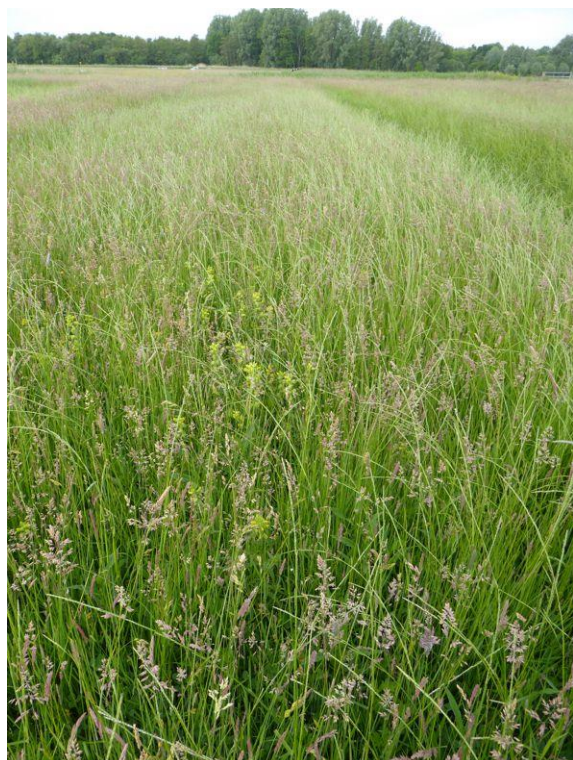
Perceel 5 – 0 meter

10 meter (haard van grote ratelaar)

Perceel 5 – 20 meter

30 meter

Perceel 5 – 40 meter

50 meter

5.2 Overzicht perceel 9

Perceel 9 – 0 meter

10 meter

Perceel 9 – 20 meter

25 meter

5.3 Opnamen perceel 5 en 9

Locatie 4, 5 en 8 zijn oevers en kennen daardoor meer soorten dan de pure graslanden.

Locatie 3 en 6 zijn ingezaaid.

Locatie 2 en 4 zijn respectievelijk een plasdrasgreppel en een afgeschuinde oever.

Locatie 5 en 8 zijn een steile en een afgeschuinde oever.

Locaties 1 t/m 4 liggen in perceel 5 en 5 t/m 8 in perceel 9.

Tabel nummer	1	2	3	4	5	6	7	8	CBS_nr	Wetenschappelijke naam
Grote vossenstaart	2a		1	2a	1	2b	2b	2b	42	<i>Alopecurus pratensis</i>
Madeliefje	1		1						135	<i>Bellis perennis</i>
Pinksterbloem	+			+		1			205	<i>Cardamine pratensis</i>
Gewone hoornbloem	1			1	1	1	1	1	296	<i>Cerastium fontanum s. vulgare</i>
Harig wilgenroosje	+			1					451	<i>Epilobium hirsutum</i>
Mannagras	2b	2b	3	1					584	<i>Glyceria fluitans</i>
Liesgras	1	1							585	<i>Glyceria maxima</i>
Gestreepte witbol	2b		3	4	3	3	3	2b	631	<i>Holcus lanatus</i>
Engels raaigras	2m					2b	3	2b	756	<i>Lolium perenne</i>
Rietgras	2a	2b		+	1	2m	2b		930	<i>Phalaris arundinacea</i>
Grote weegbree s.s.	+								947	<i>Plantago major s. major</i>
Ruw beemdgras	2a			2m	3	2b		3	959	<i>Poa trivialis</i>
Veenwortel	1	1	2a	2a	1	2a	1	1	967	<i>Persicaria amphibia</i>
Kruipende boterbloem	1	+	1	+	+	2a	1		1056	<i>Ranunculus repens</i>
Grote ratelaar	2a		2a						1066	<i>Rhinanthus angustifolius</i>
Veldzuring	1		1	1	1	1	1	1	1093	<i>Rumex acetosa</i>

Tabel nummer	1	2	3	4	5	6	7	8	CBS_nr	Wetenschappelijke naam
Krulzuring	r			+	1	+	+	+	1098	Rumex crispus
Witte klaver	1		3						1306	Trifolium repens
Zachte dravik s.l.	2b		1		1		2m	1	2337	Bromus hordeaceus
Fioringras		1						2m	18	Agrostis stolonifera
Gewone waterbies		4							437	Eleocharis palustris
Akkervergeet-mij-nietje		+							840	Myosotis arvensis
Rode waterereprijs		+							1350	Veronica catenata
Akkerdistel				+					331	Cirsium arvense
Gele lis				r					665	Iris pseudacorus
Echte koekoeksbloem				+					772	Lychnis flos-cuculi
Watermunt				+					813	Mentha aquatica
Zompvergeet-mij-nietje				1					841	Myosotis laxa s. cespitosa
Moerasvergeet-mij-nietje				+					844	Myosotis scorpioides
Blaartrekkende boterbloem				1					1058	Ranunculus sceleratus
Kluwenzuring				+					1097	Rumex conglomeratus
Grote egelskop s.s.				1	1				1533	Sparganium erectum s. erectum
Slipbladige ooievaarsbek					1		1		570	Geranium dissectum
Hondsdrif					+				582	Glechoma hederacea
Scherpe boterbloem					+			1	1040	Ranunculus acris
Kluwenhoornbloem						1			295	Cerastium glomeratum
Gewone margriet						1			319	Leucanthemum vulgare
Riet								2b	933	Phragmites australis
Grote brandnetel								1	1321	Urtica dioica

Codes volgens Braun Blanquet (B, DS); schaal 02 in Turboveg

B	Totale bedekking in proefvlak	Bedekking
r	< 5%	1 exemplaar
+	< 5%	2 – 5 exemplaren
1	< 5%	6 – 50 exemplaren
2m	< 5%	> 50 exemplaren
2a	5 – 12 %	Willekeurig aantal exemplaren
2b	13 – 25 %	
3	26 – 50 %	
4	51 – 75%	
5	76 – 100%	

6 Opmerkingen

De greppelplasdras op perceel 5 was al beëindigd en er groeide massaal gewone waterbies.
Een enkele margriet houdt dapper stand.

De echte koekoeksbloem heeft het moeilijk zo te zien.

Deze keer geen beweiding op perceel 9.

Wij helpen je van de wal in de sloot.

Om te genieten van de natuur. Of om haar te bestuderen en te beschermen. Natuurlijk Delfland maakt je wegwijs in de natuur.

Natuurlijk Delfland

delfland.knnv.nl

